

JAK WALCZYĆ Z CYBERPRZEMOCĄ. PORADNIK

Sylwia Kotecka-Kral

*Poradnik przygotowany w ramach VI Wrocławskiej Kampanii Przeciwko Przemocy
"Biała Wstążka" 2020*

rys. Zofia Poprawa

Wrocław 2020

Spis treści

I.	Internet. Przestrzeń wolności? Przestrzeń agresji?.....	3
II.	O poradniku	3
III.	Podstawowe przyczyny cyberprzemocy	6
IV.	Formy cyberprzemocy.....	8
1.	Internetowy prank	8
2.	Agresywne komentarze i opinie.....	9
A.	Płomienne dyskusje.....	9
B.	Trolling/trollowanie.....	10
C.	Cybernękanie/cyberprzemoc/cyberagresja – ogólne informacje	11
D.	Hejt.....	15
E.	Mowa nienawiści.....	16
3.	Doxing	17
4.	Stalking i cyberstalking	17
5.	Catfishing („łowienie”)	18
6.	Seksting	19
7.	Uwodzenie przez Internet	20
8.	Wymuszenie seksualne, szantaż za pomocą kamery internetowej.....	24
9.	Handel ludźmi dla celów cyberseksu	26
V.	Jak się bronić przed cyberprzemocą?	27
1.	Obrona przed „żartownisiami”, trollami i hejterami	27
2.	Obrona przed cyberstalkingiem.....	28
3.	Obrona przed uwodzeniem przez Internet.....	30
4.	Obrona przed uwodzeniem dzieci (pedofilią online)	31
VI.	Cyberprzemoc w polskim Kodeksie karnym.....	32
VII.	Ochrona przed cyberprzemocą w polskim Kodeksie cywilnym.....	43
VIII.	Prawo do bycia zapomnianym.....	45
IX.	Ochrona przed cyberprzemocą w ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną	46

I. Internet. Przestrzeń wolności? Przestrzeń agresji?

Internet jest przestrzenią wolności, w której każdy może stać się twórcą, a więc skorzystać ze swobody wypowiedzi, dostarczyć treść, a nie tylko biernie konsumować treści dostarczone przez innych. Czy umiemy z tej wolności właściwie korzystać? Gdzie przebiega granica między wolnością słowa, irytującymi treściami - ale niebędącymi nielegalnymi - a działalnością przestępczą? Co należy zrobić, gdy internetowi „dowcipnisie” posunęli się za daleko i wywołali w nas realną obawę o utratę reputacji, zdrowia czy nawet życia? Kiedy cybernękanie i cyberprześladowanie stają się przestępstwami?

II. O poradniku

W publikacji, którą właśnie czytasz, Droga Czytelniczko / Drogi Czytelniku, znajdziesz opis różnych form cyberniepokojenia / cyberprzemocy / cyberagresji¹, w tym hejtu – a więc mowy nienawiści i stalkingu online. Niektóre wyróżnione postacie cyberprzemocy wydają się być trudne do odróżnienia od siebie. Być może czytałaś / czytałeś lub słyszałaś / słyszałeś także o innych klasyfikacjach cyberagresji lub o kolejnych, ciemnych stronach Internetu i przestępczości z nim związanej, o których nie ma mowy w poradniku.

Niniejsza publikacja nie omawia w sposób wyczerpujący zagadnienia cyberprzemocy z punktu widzenia psychologii Internetu, jako zjawiska społecznego czy kwalifikacji cyberagresji pod kątem prawnym. Nasz poradnik nie pretenduje także do miana opracowania naukowego. Jego celem jest uświadomienie użytkownikowi Internetu, że pewne zachowania w cyberprzestrzeni rzutują na realną rzeczywistość, wpływają na zdrowie i życie innych osób i mogą spowodować sankcje karne, odczuwalne przez wiele lat. Przemoc i niepokojenie, mimo iż dokonywane w cyberprzestrzeni, są rzeczywiste i powodują realne konsekwencje, zarówno wobec ich ofiar, jak i sprawców. Jeśli ten poradnik przyczynił się do tego, że zaczniesz zastanawiać się nad swoim zachowaniem w Internecie – czy nie jesteś cyberagresorem – to spełnił swoje zadanie. Jeśli jako

---

¹ Pojęcia te będą używane zamiennie.

ofiara cyberprzemocy po lekturze niniejszego poradnika zdecydujesz się stawić czoło trudnej sytuacji, w jakiej się znalazłaś / znalazłeś – to poradnik spełnił swoje zadanie.

Na końcu znajdziesz aktualne na grudzień 2020 r. przepisy Kodeksu karnego i Kodeksu cywilnego, na które można się powołać, jeśli staniesz się ofiarą cyberagresora. Jeśli jesteś cyberprzestępcą, zwróć uwagę zwłaszcza na sankcje karne. Przeczytaj także przepisy dotyczące odszkodowań pieniężnych. Wiedz, że z powodu szybko rosnącej ilości niewłaściwych zachowań w Internecie organy ścigania są coraz bardziej wyszkolone w ściganiu cyberagresorów, ofiary coraz bardziej świadome swoich praw, a siatka podmiotów udzielających pomocy ofiarom cyberagresji coraz gęstsza.

Publikacja, którą czytasz, jest poradnikiem, ale nie może zostać uznana za wiążącą poradę prawną; taka zawsze powinna być udzielana na podstawie opisu konkretnej sytuacji, jaka miała miejsce.

- Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej we Wrocławiu znajdziesz na stronie internetowej: <https://npp.wroclaw.pl/>.
- Serwis Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu znajduje się pod adresem: <http://www.wroclaw.policja.gov.pl/>.
- Rad i pomocy można szukać także w istniejących zespołach reagujących na zdarzenia w Internecie, takich jak Dyżurnet.pl - to zespół ekspertów Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej, działający jako punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w Internecie. Dyżurnet.pl przyjmuje anonimowe zgłoszenia za pomocą:
  - formularza internetowego dostępnego na stronie: <https://dyzurnet.pl/zglos-nielegalne-tresci>
  - pocztą elektroniczną: dyzurnet@dyzurnet.pl
  - telefonicznie: 801 615 005

Jeśli szukasz dalszych informacji na temat bezpiecznego surfowania w sieci, wejdź na stronę internetową Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej

<https://akademia.nask.pl/publikacje/>. Znajdziesz na niej przygotowane przez specjalistów poradniki, plakaty i ulotki dla dorosłych i dla dzieci:

- Poradnik dla rodziców - Cyberprzemoc. Włącz blokadę na nękanie
- Ulotka - Pomoc ofiarom cyberprzemocy
- Ulotka - Radzenie sobie z cyberprzemocą
- Poradnik dla rodziców – Sexting i nagie zdjęcia. Twoje dziecko i ryzykowne zachowania online
- Ulotka - Pięć kroków do prywatności
- Poradnik dla rodziców - Szkodliwe treści w internecie
- Poradnik dla rodziców – FOMO² i nadużywanie nowych technologii
- Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży online (edycja 2019)
- Raport "Rodzice Nastolatków 3.0" (w publikacji poruszone zostały obszary takie jak: zakres użytkowania internetu, cyberbezpieczeństwo, edukacja szkolna i nieformalna, świadomość prawna czy kontrola i nadzór rodzicielski)
- Raport - Nastolatki 3.0 - wybrane wyniki badań ogólnopolskich (Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa prowadzi ogólnopolskie badania dotyczące praktyk, postaw i opinii wobec internetu wśród nastolatków)
- Plakat i ulotka o Fake News
- Plakat "Razem w Sieci z Plikiem i Folderem"
- Pozytywny internet i jego młodzi twórcy
- Internet Zabawek
- Wizerunek online w wakacje
- Pięć porad dla nastolatków
- Dzieci w świecie gier komputerowych – poradnik
- Media społecznościowe w szkole

---

² FOMO – ang. *Fear of Missing Out*; lęk przed odłączeniem się od sieci.

Internet może być cudownym miejscem, pod warunkiem, że umiemy z niego odpowiedzialnie korzystać. Poszerzaj swoją wiedzę, technologia zmienia się bardzo szybko!

III. Podstawowe przyczyny cyberprzemocy

Korzystając z Internetu ludzie często zachowują się inaczej niż w tzw. prawdziwym życiu, np. wymyślają dla siebie nową tożsamość czy stają się bardziej agresywni wobec osób o innych poglądach. Kiedy rozmawiamy twarzą w twarz, obserwujemy reakcje adwersarza i korygujemy swoje zachowanie. Język ciała, ekspresja twarzy, kontakt wzrokowy – to wszystko daje obraz tego, co nasz rozmówca myśli i czuje, a często nie chcemy go w żaden sposób urazić. W komunikacji internetowej często brakuje takich sygnałów.

Internet niewątpliwie pozwala na realizację prawa do wolności wypowiedzi. Wolność może być pozytywna - w Internecie ludzie potrafią być bardziej otwarci, omawiać kwestie lub problemy, których nie mogą, nie chcą lub krępują się wyrazić osobiście. Jednakże istnieją też negatywne przejawy wolności wypowiedzi w Internecie, w postaci chociażby obrażania i nękania innych osób.

Badacze Internetu³ wyróżnili sześć czynników, które zmieniają zachowanie ludzi w sieci:

- 1) anonimowość dysocjacyjna - nikt nie może mi przypisywać moich działań,
- 2) niewidzialność - nikt nie wie, jak wyglądam,
- 3) asynchroniczność - moje działania nie dzieją się w czasie rzeczywistym,
- 4) solipsystyczna introjeksja⁴ - nie widzę innych ludzi, więc sam domyślam się, kim oni są i czego chcą,

³ John Suler, The Psychology of Cyberspace, treść artykułu dostępna pod adresem: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/disinhibit.html#:~:text=It's%20well%20known%20that%20people,It's%20a%20double%20edged%20sword> (data dostępu: 9.12.2020).

⁴ Solipsyzm to pogląd filozoficzny, według którego istnieje tylko jednostkowy podmiot poznający, a cała rzeczywistość jest jedynie zespołem jego wrażeń (zob. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/solipsystyczny.html>). Introjeksja to psychologiczny mechanizm polegający na przyjmowaniu cudzych uczuć, sądów, postaw za własne; włączanie do obszaru własnego „ja” myśli, ocen i motywów postępowania innych ludzi, bez wyraźnego uświadamiania sobie tego faktu; przeciwieństwo projekcji; może pełnić funkcje obronne (zob. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/introjeksja;3915202.html>).

- 5) wyobrażenia dysocjacyjna - ponieważ to nie jest prawdziwy świat, tylko internetowy, to nie są prawdziwi ludzie (!),
- 6) minimalizowanie autorytetu - mogę robić, co chcę, ponieważ w Internecie nie ma strażnika, który czuwa nad legalnością działań podejmowanych online.

Odhamowanie w Internecie to brak powściągliwości, jaki odczuwa się podczas komunikacji online w porównaniu z komunikowaniem się osobiście, twarzą w twarz.

Ludzie czują się bezpieczniej mówiąc online rzeczy, których nie powiedzieliby w prawdziwym życiu, ponieważ mają możliwość pozostania całkowicie anonimowym i niewidocznym za ekranem komputera lub smartfona. Oprócz anonimowości, do odhamowania w Internecie przyczyniają się również inne czynniki, takie jak komunikacja asynchroniczna, deficyt empatii lub indywidualna osobowość i czynniki kulturowe.

Przejawy takiego efektu mogą być zarówno pozytywne, jak i negatywne. Odhamowanie online można sklasyfikować jako łagodne lub toksyczne. Toksyczne odhamowanie reprezentuje zwiększoną tendencję do niewłaściwych zachowań w Internecie. Często przejawiają się one poprzez używanie wrogiego języka, przekleństw, a nawet gróźb. Zachowania antyspołeczne spowodowane toksycznym odhamowaniem występują nie tylko na wielu platformach internetowych, takich jak blogi czy komentarze pod opublikowanymi tekstami, ale przybierają również jedną z postaci cyberprzemocy. Rozróżnienie między łagodnym a toksycznym odhamowaniem online nie zawsze jest jasne. Przykładowo, wrogie słowo na czacie online może zaszkodzić reputacji osoby, która go użyła, ale z drugiej strony, jeśli słowo jest użyte we właściwym kontekście, może pomóc osobie odbierającej komunikat lepiej go zrozumieć. Oceniając wypowiedzi zamieszczone online należy wziąć pod uwagę różne subkultury społeczności internetowych; ludzie mogą wykazywać różną tolerancję wobec określonego zachowania społecznego.

Komunikacja asynchroniczna nie odbywa się na żywo, zatem może upłynąć trochę czasu, zanim zostanie udzielona odpowiedź na wiadomość wysłaną przez

Internet. Komunikacja asynchroniczna wpływa na odhamowanie online, ponieważ można wysłać wiadomość przez Internet, nie otrzymać natychmiastowej odpowiedzi na nią i wylogować się. Dlatego niektórzy użytkownicy Internetu uważają, że nie warto myśleć o tym, co napisali w Internecie. Komunikacja asynchroniczna umożliwia agresorowi wypowiedzenie dokładnie tego, co ma do powiedzenia, a następnie wylogowanie się - jakby nic się nie stało, a więc bez żadnych konsekwencji poza Internetem. Z drugiej strony komunikacja asynchroniczna daje również czas na udzielenie bardziej przemyślanej odpowiedzi, na ostudzenie emocji. O tym, czy nastąpi refleksja przed interakcją, decydują także inne czynniki, np. kulturowe czy indywidualna osobowość użytkownika Internetu.

Deficyt empatii to zmniejszenie zdolności identyfikowania się z emocjami innych osób. W Internecie mamy do czynienia z deficytem empatii z powodu braku niewerbalnej informacji zwrotnej. Zarówno anonimowość, jak i deficyt empatii utrudniają postrzeganie innych w sieci jako ludzi obdarzonych uczuciami.

IV. Formy cyberprzemocy

Poniżej przedstawione zostaną takie formy niepokożenia w Internecie, które mogą stać się - lub ze swej istoty są - cyberprzemocą. Cyberagresja może przerodzić się w fizyczną napaść, naruszenie miru domowego czy przestępstwo seksualne popełnione w tzw. realu. Świat wirtualny miesza się z realnym.

1. Internetowy prank

Prank (ang. prank - *practical joke*) internetowy to forma żartu, w której osoba będąca obiektem żartu jest angażowana (przy pomocy Internetu) przez dowcipnisiów w wykonanie jakiejś czynności. Prank często związany jest z zainscenizowanymi scenkami mającymi na celu uwiarygodnienie i skuteczniejsze przekonanie ofiary żartu, że ma do czynienia z prawdziwą sytuacją.

Obserwujemy trend do zamieszczania nagrań z pranków w serwisach video typu YouTube. Takie filmy osiągają ogromną popularność. W związku z tym

pranksterzy (twórcy pranków) prześcigają się w pomysłach na kolejne żarty, często dość nieprzyjemne dla ich ofiar. Prowadzi to czasem do agresji i niebezpiecznych sytuacji. Zazwyczaj w takim przypadku prankster próbuje się ratować, krzycząc: „To tylko żart!”, lecz ofiara nie zawsze się śmieje...

„Słyszałeś, jakiego pranka chłopaki zrobili Pawłowi? Podając się za dziewczynę umówili się z nim w innym mieście, a ten bałwan tam pojechał z kwiatami!!!”

2. Agresywne komentarze i opinie

W tej części poradnika przedstawione zostaną zachowania takie, jak płomienne dyskusje internetowe⁵, trolling / trollowanie oraz hejt. Ponieważ pojęcie „mowa nienawiści” ma w polskim prawie karnym specjalne znaczenie, w niniejszym poradniku zostanie ono odróżnione od pojęcia „hejt”. Często jednak oba te terminy: „mowa nienawiści” i „hejt” używane są zamiennie.

A. Płomienne dyskusje

Płomienne dyskusje polegają na zamieszczaniu lub wysyłaniu obraźliwych wiadomości przez Internet, np.

„Użytkownicy komputerów Mac są w rzeczywistości bardziej inteligentnymi gatunkami, którzy nie są tak naiwni jak użytkownicy komputerów z systemem Windows!!!”

Tego typu wiadomości mogą być umieszczane na forach dyskusyjnych lub grupach dyskusyjnych, wysyłane za pośrednictwem poczty elektronicznej lub komunikatorów internetowych. Najczęstszym obszarem, w którym się odbywają, są internetowe fora dyskusyjne lub sekcje komentarzy pod zamieszczonymi tekstami (np. dziennikarskimi, blogami technologicznymi). Płomienne dyskusje często prowadzą do wymiany obelg między ich uczestnikami, co sprowadza merytoryczną dyskusję na manowce.

Możemy wyróżnić płomienne dyskusje polityczne oraz biznesowe.

---

⁵ W literaturze angielskojęzycznej określane czasem jako „internet flaming”. Autorka przeprasza za niedoskonałe tłumaczenie tego pojęcia na język polski.

Polityczne dyskusje zwykle pojawiają się, gdy kwestionowane są poglądy polityczne użytkownika Internetu, wobec czego chce on dowodzić swoich racji, wyrazić swój sprzeciw lub „po prostu” okazać gniew, irytację czy „swoją wyższość”. Anonimowe występowanie w takich dyskusjach prowadzi do większego zaangażowania w polityczną, intensywną i niekulturalną wymianę zdań.

Płomienne dyskusje na tematy biznesowe mają miejsce zwykle wówczas, gdy duża liczba krytycznych komentarzy, zwykle agresywnych lub obraźliwych, jest kierowana do pracowników, produktów lub marek danej firmy. Typowymi przyczynami takich dyskusji są: nieodpowiednie zachowanie pracowników firmy, negatywne doświadczenia klientów, nieodpowiednia opieka nad klientami i osobami wpływowymi, naruszenie zasad etycznych przez firmę bądź jej pracowników, a także niewłaściwe reakcje na ujawnione przypadki nieodpowiedniego zachowania się osób zarządzających firmą czy jej pracowników.

Internetowe dyskusje biznesowe mogą skutkować utratą reputacji, spadkiem zaufania konsumentów, spadkami cen akcji i aktywów firmy, zwiększonymi zobowiązaniami, nasilonymi procesami sądowymi oraz spadkiem liczby klientów, wpływowych osób i sponsorów. Biorąc pod uwagę ocenę szkód, jakie spowodowały negatywne dyskusje internetowe, firmy mogą potrzebować lat, aby odbudować społeczne zaufanie.

Płomienne dyskusje internetowe czasem są nazywane trollingiem.

B. Trolling/trollowanie

W slangu internetowym troll to osoba, która rozpoczyna płomienne wojny lub celowo denerwuje ludzi w Internecie. Jej działania polegają na wysyłaniu podburzających i dygresyjnych komunikatów, niezwiązanych z głównym tematem wiadomości lub dyskusji, jaką właśnie toczy społeczność internetowa, np. na forum dyskusyjnym, czacie, blogu. Zamiarem trolla jest sprowokowanie internautów do okazywania reakcji emocjonalnych i skierowania dyskusji na zupełnie inny tor, albo

dla rozrywki trolla, albo dla określonego zysku; istnieją bowiemtrolle sponsorowani przez organizacje polityczne, korporacyjne czy inne.

Określenie danej osoby mianem trolla jest oczywiście subiektywne. Niektórzy użytkownicy Internetu mogą uznać dany post za trolling, podczas gdy inni ocenią go jako uzasadniony wkład w dyskusję, nawet jeśli jest kontrowersyjny. Jak każdy pejoratywny termin, może być używany jako atak *ad hominem*, sugerujący negatywną motywację i negatywne odczucia wobec określonej osoby.

Zarówno forma rzeczownikowa, jak i forma czasownika słowa „troll” (np. „trolling”) są związane z dyskursem internetowym. Jednak słowo to jest również używane szerzej, także na określenie działań poza cyberprzestrzenią.

C. Cybernękanie/cyberprzemoc/cyberagresja – ogólne informacje

Cybernękanie to forma dokuczania lub nękania przy użyciu środków elektronicznych. Cyberprzemoc to znęcanie się, które ma miejsce za pośrednictwem urządzeń cyfrowych, takich jak telefony komórkowe, komputery i tablety. Cybernękanie może mieć miejsce za pośrednictwem SMS-ów i aplikacji lub online w mediach społecznościowych, na forach internetowych lub w grach, w których ludzie mogą przeglądać, uczestniczyć lub udostępniać treści. Cybernękanie obejmuje wysyłanie, publikowanie lub udostępnianie negatywnych, szkodliwych, fałszywych lub wrednych treści o kimś innym. Może obejmować udostępnianie osobistych lub prywatnych informacji o innej osobie, powodując zakłopotanie lub upokorzenie. Niektóre formy cyberprzemocy niewątpliwie przekraczają granicę bezprawnego lub przestępczego zachowania.

Najczęstsze miejsca występowania cyberprzemocy to:

- media społecznościowe, takie jak Facebook, Instagram, Snapchat i Tik Tok,
- wiadomości tekstowe (SMS-y) i aplikacje do obsługi SMS-ów na urządzeniach mobilnych,
- czaty internetowe,
- fora internetowe,
- internetowe pokoje rozmów,

- internetowe tablice ogłoszeń,
- poczta elektroniczna,
- fora społeczności internetowych graczy.

Ze względu na dominację mediów społecznościowych i forów cyfrowych, komentarze, zdjęcia, posty i treści udostępniane przez osoby fizyczne często mogą być oglądane zarówno przez nieznanymi, jak i znajomych. Treści, które dana osoba udostępnia online - zarówno ich osobiste treści, jak i wszelkie negatywne, złośliwe lub krzywdzące treści - tworzą rodzaj trwałego publicznego rejestru ich poglądów, działań i zachowań. Ten publiczny rekord można traktować jako reputację online, do której mogą mieć dostęp szkoły, pracodawcy, uczelnie, kluby i inne osoby, które mogą prowadzić badania nad daną osobą teraz lub w przyszłości (np. po skończeniu studiów i szukaniu pracy przez cyberagresora).

Cyberprzemoc może zaszkodzić reputacji wszystkich zaangażowanych osób - nie tylko osoby, która jest prześladowana, ale także tych, którzy się jej dopuszczają lub biorą w niej udział.

Cybernękanie prowadzi do wyjątkowo groźnych skutków, ponieważ może być:

- ciągłe - urzędnicy cyfrowe oferują możliwość natychmiastowej i ciągłej komunikacji 24 godziny na dobę, więc osobom doświadczającym cyberprzemocy może być trudno znaleźć ulgę, zważywszy na to, że większość użytkowników smartfonów nie wyłącza połączenia internetowego i śpi z telefonem położonym przy poduszce,
- trwałe - większość informacji przekazywanych drogą elektroniczną ma charakter stały i jawny, jeśli nie zostaną zgłoszone i usunięte. Negatywny obraz ofiary cyberprzemocy, wytworzony przez cyberagresora, może wpłynąć na późniejsze życie ofiary, np. przy przyjęciu na studia, zatrudnieniu i w innych dziedzinach życia,
- trudne do zauważenia dla osób bliskich ofierze – ponieważ domownicy, rodzice i nauczyciele mogą nie słyszeć lub nie widzieć cyberprzemocy;

trudniej jest ją rozpoznać, z reguły nie zostawia ona siniaków ani innych śladów na ciele, jak przemoc fizyczna.

Ważne jest zrozumienie, w jaki sposób ludzie (a zwłaszcza dzieci) są prześladowani w sieci, aby można je było łatwo rozpoznać i podjąć odpowiednie działania. Oto niektóre z najczęstszych taktyk cyberprzemocy:

- publikowanie komentarzy lub plotek o kimś w Internecie, które są złośliwe, bolesne lub zawstydzające,
- grożenie komuś wyrządzeniem krzywdy,
- nakłanianie kogoś do samobójstwa,
- publikowanie złośliwego lub krzywdzącego zdjęcia lub filmu, w tym przerobionego,
- udawanie kogoś innego w Internecie w celu uzyskania lub opublikowania osobistych lub fałszywych informacji o innej osobie,
- umieszczanie w Internecie nazwisk, złośliwych lub nienawistnych komentarzy lub treści dotyczących jakiegokolwiek rasy, religii, pochodzenia etnicznego, płci, orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, niepełnosprawności, wieku lub innych cech osobistych,
- tworzenie złośliwej lub krzywdzącej strony internetowej o kimś.

Poniżej kilka przykładów cyberagresji.

1. Kłamstwa i fałszywe oskarżenia

Grupa uczniów wpadła w kłopoty w szkole z powodu upicia się i oskarżyła dziewczynę, która nic o tej sytuacji nie wiedziała, o zgłoszenie tego nauczycielom. „Pokrzywdzeni” uczniowie zaczęli wysyłać do niej SMS-y w dzień i w nocy, jak również publikowali nienawistne, uwłaczające wiadomości w mediach społecznościowych. Inni uczniowie przeczytali ich wiadomości i przyłączyli się do nękania dziewczyny. Była nieustannie prześladowana przez SMS-y i osobiście w szkole. W końcu zamknęła swoje konta w mediach społecznościowych i zmieniła numer telefonu. Mimo to zastraszanie w szkole trwało nadal.

2. Prześladowanie z powodów ekonomicznych

Uczniowie opublikowali złośliwe, negatywne komentarze na kontach innych kolegów z klasy w mediach społecznościowych, komentując ubrania i trampki innego chłopca, które nie były droższymi markami, jakie większość z uczniów nosiła. Wyśmiewali chłopca, nazywając go „biednym” i kontynuowali prześladowanie na terenie szkoły. Chłopiec opuścił wiele dni w szkole, próbując uniknąć szykanowania i zażenowania.

3. Fałszywy profil w mediach społecznościowych

Kolega z klasy utworzył fałszywe konto w mediach społecznościowych na imię chłopca i nawiązał z koleżanką z klasy relację online. Chociaż nie spotkała go osobiście, dziewczyna ujawniła nowemu „znajomemu” osobiste informacje o sobie i swojej rodzinie. Kolega z klasy, który utworzył fałszywe konto, udostępnił te informacje innym dzieciom, które wykorzystały je do znęcania się, zawstydzania i nękania dziewczyny.

4. Zachęcanie do samookaleczenia lub samobójstwa

Młody chłopiec z niepełnosprawnością fizyczną i bliznami na twarzy był nękanym w mediach społecznościowych i za pośrednictwem wiadomości tekstowych przez innych uczniów. Nazywali go obraźliwymi określeniami, mówili, że lepiej będzie dla niego, jeśli umrze. Napisali „Dlaczego nie umrzesz?” na jego szkolnej szafce i zachęcali go do odebrania sobie życia.

5. Prześladowany za bycie osobą ze społeczności LGBTQIA

Nastoletni chłopiec, o którym było wiadomo, że jest gejem, zaczął otrzymywać groźby śmierci przez telefon, SMS-y i media społecznościowe, których podłożem była jego orientacja seksualna. Uczniowie utworzyli antygejowską grupę w mediach społecznościowych i nękali chłopca, publikując na jego temat nienawistne wiadomości.

D. Hejt

Termin "hejt" pojawił się w powszechnym użyciu na początku XXI wieku. Według Słownika języka polskiego hejt to:

- 1) obraźliwy i zwykle agresywny komentarz internetowy;
- 2) mówienie w sposób wrogi i agresywny na jakiś temat lub o jakiejś osobie⁶.

Wyrazami pokrewnymi do słowa „hejt” są w języku polskim: „hejter”, „hejterka”, „hejtowanie”, „hejcenie”, „hejtować”, „hejterski”. Słowo „hejt” pochodzi od angielskiego „hate”, czyli „nienawiść”, „nienawidzić”. W języku angielskim używa się określenia „hate speech”, czyli „mowa nienawiści”. Jak już wspomniano, pojęcie mowy nienawiści zostanie omówione oddzielnie z uwagi na jego szczególne znaczenie.

Hejter to określenie odnoszące się do ludzi, którzy używają negatywnych i krytycznych komentarzy, aby wprawić swoją ofiarę w zły nastrój, zranić ją, ośmieszyć, poniżyć, odwrócić od niej znajomych i przyjaciół, wycofać ją z funkcjonowania w grupie, pomniejszyć jej poczucie własnej wartości itp. Nastolatki, które czują się przytłoczone hejtem, często pozbawiają się przyjaciół lub przestają obserwować ludzi online. Bolesne i negatywne komentarze mogą być przekazywane osobiście (w tzw. realu, twarzą w twarz), ale także poprzez komunikację internetową: na czatach, w mediach społecznościowych, SMS-ach i innych aplikacjach. Hejterskie komentarze i agresywne zachowanie (w tym agresja słowna) mogą powtarzać się w czasie. Hejterzy są często anonimowi, zwłaszcza w sieci, ale mogą być nimi także znajomi, rówieśnicy lub osoby, które kiedyś ofiara hejtu uważała za swoich przyjaciół.

Często hejterzy nękać ludzi, których postrzegają jako odmiennych od siebie. Skupianie się na negatywnych i krytycznych komentarzach może denerwować i wywoływać uczucie złości, zranienia i zagubienia, a także odczuwanie przez osobę hejtowaną zaniżonego poczucia własnej wartości. Jeśli negatywne komentarze są publikowane w Internecie, może to również sprawić, że ofiara hejtu

---

⁶ Zob. <https://sjp.pl/hejt>.

będzie się bała korzystać z własnych kont w mediach społecznościowych lub wstydzić się tego, co w nich zamieszczono.

Wiele dzieci i nastolatków nie chce uczestniczyć w negatywnych zachowaniach, takich jak wyzwiska, krytykowanie, nękanie i dokuczanie w sieci, ale jest do nich przymuszanych przez tzw. przywódców grupy, do której chcą należeć.

E. Mowa nienawiści

Zjawisko mowy nienawiści istnieje od zawsze. Jednak obecnie stało się ono na tyle powszechne i problematyczne, że Komitet Ministrów Rady Europy postanowił w 1997 r. wydać swoje rekomendacje w tej sprawie. Mowę nienawiści definiuje tam jako „wszelkie formy wypowiedzi, które podżegają, szerzą, promują lub usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nienawiści opartej na nietolerancji, w tym nietolerancję wyrażoną przez agresywny nacjonalizm, etnocentryzm, dyskryminację oraz wrogość wobec mniejszości, imigrantów i osób o pochodzeniu imigranckim”.

Pojęcie "mowy nienawiści" obejmuje zatem wszelkiego rodzaju wypowiedzi (w tym wypowiedzi symboliczne), których przedmiotem i celem jest atak (lżenie, oskarżanie, wyszydzanie lub poniżanie) grup lub jednostek ze względu na kryterium rasy, pochodzenia etnicznego, narodowego, religii, języka, płci, wieku, niepełnosprawności, cech zewnętrznych, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, statusu społecznego czy przekonań politycznych.

Do grupy tej zalicza się również wypowiedzi naruszające tzw. kanon poprawności politycznej, w szczególności wypowiedzi zaliczane do tzw. negacjonizmu, czy rewizjonizmu historycznego, zaprzeczające lub umniejszające zbrodnie Holokaustu, czy zawierające tzw. „kłamstwo oświęcimskie” albo stanowiące pochwałę totalitaryzmów (faszyzmu, komunizmu) lub innych ideologii wrogich demokracji.

3. Doxing

Doxing to forma nękania online, która ma na celu wywołanie stanu zagrożenia poprzez naruszanie prywatności. Doxing polega na upublicznianiu danych osobowych ofiary: adresów zamieszkania, numerów identyfikacyjnych (np. PESEL), numerów kart kredytowych i telefonów, linków do kont w mediach społecznościowych i innych danych prywatnych.

Poniżej przykład doxingu wśród społeczności graczy online:

Nastoletni chłopiec zamieścił komentarze na publicznym forum gry, w którym wyraził niezadowolenie z powodu niektórych funkcji i taktyk gry. Inny użytkownik nie zgodził się z tym chłopcem we wpisie zamieszczonym na forum, a następnie szukał informacji o niezadowolonym graczu w Internecie. Znalazł je i zamieścił jego adres, adres e-mail i linki do mediów społecznościowych w innym komentarzu na forum. W wyniku tego chłopiec otrzymywał wiele e-maili i wiadomości od nieznanym, grożących przyjsciem do jego domu i napadnięciem na niego oraz zablokowaniem mu dostępu do gier.

4. Stalking i cyberstalking

Stalking to przestępstwo polegające na nielegalnym śledzeniu i obserwowaniu kogoś przez pewien czas. Podobnie jak przemoc domowa, stalking jest przestępstwem władzy i kontroli. „Stalking” polega na celowym angażowaniu się i wielokrotnym śledzeniu lub nękanii określonej osoby w okolicznościach, które mogłyby spowodować, że każda rozsądna osoba obawiałaby się obrażeń lub nawet śmierci, w szczególności z powodu wyraźnych lub domniemanych zagrożeń dla jej bezpieczeństwa spowodowanych przez stalkera. Jego celem jest także spowodowanie u ofiary znacznego cierpienia emocjonalnego, poczucia zastraszenia. Zachowanie sprawcy przestępstwa stalkingu jest obsesyjne. Stalking niekiedy wiąże się z przemocą fizyczną i/lub seksualną. Ponieważ stalker monitoruje ofiarę, może pojawiać się w jej domu lub miejscu pracy (nawet) codziennie lub w nocy, wykonywać telefony z groźbami, podążać za ofiarą pieszo lub samochodem, wysyłać elektroniczne lub pisemne notatki albo zostawiać notatki

w takich miejscach, w których ofiara może je z łatwością znaleźć, a nawet niszczyć własność osobistą ofiary.

Stalkerem może zostać każdy, niezależnie od rasy, płci, wieku, pochodzenia, statusu czy miejsca zamieszkania. Nie ma ustalonego wzorca identyfikującego prześladowcę. To samo dotyczy prześladowanej ofiary.

Chociaż prześladowanie jest nielegalne w większości części świata, w tym w Polsce, niektóre działania, które przyczyniają się do prześladowania, mogą być legalne - np. zbieranie informacji, dzwonienie do kogoś, wysyłanie SMS-ów, prezentów, e-maili lub wiadomości przez komunikatory. Działania te stają się nielegalne, gdy naruszają legalną definicję nękania. Czynność taka, jak wysłanie SMS-a, zwykle nie jest nielegalna, ale staje nielegalna, gdy jest często powtarzana wobec odbiorcy, który sobie tego nie życzy i który z tego powodu czuje się zagrożony.

Cyberstalking definiuje się jako prześladowanie online. Polega ono na wielokrotnym korzystaniu z Internetu lub innych środków elektronicznych w celu nękania, niepokojenia lub zastraszania osoby lub grupy osób. Cyberstalkerzy mogą wykorzystywać e-maile, wiadomości na czatach, w mediach społecznościowych, rozmowy telefoniczne i inne tryby komunikacji, aby prześladować ofiarę. Typowe znamiona cyberstalkingu obejmują fałszywe oskarżenia lub zamieszczanie obraźliwych oświadczeń, monitorowanie aktywności online lub fizycznej lokalizacji ofiary, kradzież tożsamości ofiary (np. przejmowanie jej kont w mediach społecznościowych) oraz niszczenie lub manipulowanie danymi poprzez wysyłanie złośliwego oprogramowania na urządzenia ofiary. Cyberstalking może również przybrać formę molestowania seksualnego.

5. Catfishing („łowienie”)

Catfishing jest jedną z metod prześladowania online. „łowcy” udają kogoś innego, używając portali społecznościowych do tworzenia nowych tożsamości. Mogą używać fałszywych imion i nazwisk, lokalizacji oraz cudzych zdjęć. Często

kopiują profile istniejącego użytkownika. Celem łowców jest przejęcie tożsamości rzeczywistej osoby i wykorzystanie jej do oszukania ofiary.

Łowcy udają zakochanie lub przyjacielskie uczucia wobec ofiary. Catfishing może być wykorzystywany w celu uzyskania korzyści finansowych, dokuczania ofierze w sieci lub spowodowania uszczerbku w jej reputacji, skompromitowania jej.

Podszywanie się pod inne osoby może być stosunkowo niewinne - wszyscy słyszeliśmy o dzieciach, które znajdują na komputerze otwartą stronę rodziców na Facebooku i wysyłają głupią wiadomość do swoich znajomych. To nie jest haking - strona była już otwarta, dziecko nie przełamało więc żadnych zabezpieczeń. Ale celowe włamanie się na konto innej osoby i podszywanie się pod nią w celu wysyłania nieprzyjemnych wiadomości lub zawstydzających informacji wkracza na nielegalne terytorium.

Podszywanie się pod inną osobę jest częścią przestępstwa, takiego jak kradzież tożsamości. Zwykle dzieje się tak, gdy przestępca próbuje przybrać tożsamość innej osoby, aby popełnić oszustwo, np. uzyskać dostęp do poufnych informacji lub zdobyć mienie, które nie należy do niego.

6. Seksting

Seksting to wysyłanie wiadomości, zdjęć lub filmów o charakterze jednoznacznie seksualnym za pośrednictwem telefonu komórkowego, komputera lub dowolnego urządzenia mobilnego. Seksting dotyczy zdjęć i filmów przedstawiających nagość lub symulowane akty seksualne. Obejmuje również wiadomości tekstowe omawiające lub proponujące akty seksualne.

Seksting można zdefiniować jako „wiadomości o charakterze jednoznacznie seksualnym, robienie zdjęć o charakterze jednoznacznie seksualnym sobie lub innym osobom z grupy rówieśniczej oraz przesyłanie tych zdjęć i / lub wiadomości rówieśnikom za pomocą smartfona, komputera, kamery wideo, aparatu cyfrowego lub gry wideo. Co komplikuje sprawę, nie ma uniwersalnej definicji tego, co to znaczy, że zdjęcia są „jednoznacznie seksualne”; interpretacja tego

pojęcia może obejmować pełne nagie ciało, częściowo lub całkowicie odślonięte piersi lub męskie genitalia, albo też widok organów płciowych w trakcie aktu seksualnego.

W miarę jak nastolatki i dzieci coraz częściej noszą smartfony i używają tabletów, mediów społecznościowych, aplikacji i wiadomości, ryzyko związane z wysyłaniem lub otrzymywaniem treści o charakterze jednoznacznie seksualnym stało się problemem dla rodziców, nauczycieli i organów ścigania.

Seksting często jest traktowany jako żart, sposób na zwrócenie uwagi lub flirt. Dlatego seksting jest obszarem, w którym nastolatki często nie zdają sobie sprawy z wszystkich zagrożeń. Zdjęcie udostępnione między dwojgiem ludzi może szybko stać się tzw. viralowym zjawiskiem. Nastolatki często wierzą, że nagie zdjęcie przesłane w wiadomości pozostanie prywatne, znane tylko odbiorcy wiadomości. Następnie odkrywają, że wiadomość zawierająca nagie zdjęcie została szeroko udostępniona, np. ich rówieśnikom. Seksting może skutkować zarzutami o dystrybucję lub posiadanie pornografii dziecięcej.

Znęcanie się, nękanie i poniżanie to częste problemy, gdy intymne zdjęcia i wiadomości są udostępniane innym osobom poza ich docelowym odbiorcą. W takim przypadku mogą wystąpić poważne konsekwencje emocjonalne i społeczne, w tym samobójstwa nastolatków, których zdjęcia udostępniono szerokiemu kręgowi odbiorców.

Przykład:

Nastolatka wysłała swoje nagie zdjęcie swojemu chłopakowi, kiedy się spotykali. Po zerwaniu podzielił się zdjęciem z innymi dziećmi, które następnie nazwały ją bolesnymi, obraźliwymi imionami za pośrednictwem wiadomości tekstowych i mediów społecznościowych.

7. Uwodzenie przez Internet

Uwodzenie przez Internet (ang. *online grooming*) to drapieżny akt manipulowania inną osobą, w celu jej odizolowania od rodziny i znajomych, uzależnienia, wzbudzenia jej zaufania, przez co stanie się bardziej podatna na

agresywne zachowania. Celem uwodzenia jest przygotowanie drugiej osoby do wykorzystania jej (np. seksualnego lub finansowego) w późniejszym czasie. Pierwszym krokiem, jaki podejmuje uwodziciel, jest nawiązanie przyjaźni i zdobycie zaufania ofiary.

Uwodzeni są dorośli, jak i dzieci. Uwodzenie można odbywać się zarówno online, jak i w „realnej rzeczywistości”.

Uwodzenie jest praktykowane przez narcyzów, antyspołecznych drapieżników, oszustów i agresorów seksualnych, którzy atakują i manipulują osobami bezbronnymi w celu ich wykorzystania. Dzięki Internetowi uwodzenie rozwinęło się na całym świecie i jest wykonywane także transgranicznie, ponieważ uwodzicielom tak łatwo jest tworzyć fałszywe profile w mediach społecznościowych czy na portalach randkowych. Często uwodzicielem jest oszust o fałszywym profilu, który żyje z wyłudzenia pieniędzy od swoich ofiar.

Przeróżające jest to, że każdy może stać się ofiarą uwodziciela - zwłaszcza osoby z osłabionymi mechanizmami obronnymi, łatwowierne, samotne, „po przejściach”, szukające bratniej duszy.

Uwodziciel może polować na ofiary na internetowych portalach randkowych lub za pośrednictwem mediów społecznościowych. Portale randkowe są szczególnie cenne dla atakującego, ponieważ zawierają wiele informacji o ofierze, jak jej pochodzenie, obecny status, upodobania i antypatie, nadzieje na przyszłość oraz cechy, których szukają w przyszłym partnerze. Uwodziciele wykorzystują technikę zwaną „lustrzanym odbiciem”, aby odzwierciedlić wartości i pragnienia swojej ofiary („Ja też uwielbiam długie spacery brzegiem morza!”). Tworzą profil specjalnie dla konkretnej ofiary lub modyfikują istniejący fałszywy profil.

Istnieją trzy główne cele, na których skupia się uwodziciel, aby kontrolować otoczenie ofiary:

1. Przynależność do grupy

Przestępca musi uzyskać dostęp do potencjalnych ofiar. Uwodziciele są mistrzami w znajdowaniu się w pobliżu potencjalnej ofiary. Dołączają do grup

społecznych, uczestniczą w zajęciach grupowych lub spotykają potencjalne ofiary online, na przykład poprzez gry randkowe.

2. Akceptacja

Kolejnym krokiem jest takie manipulowanie percepcją innych osób, aby sprawca był społecznie akceptowany w „grupie”. Ważne jest, aby uwodziciel był postrzegany jako wartościowa część grupy i dobry partner dla ofiary. Akceptacja zmniejsza ryzyko zadawania trudnych pytań przez grupę. W trwających sytuacjach nadużycia sprawca będzie manipulował otoczeniem w taki sposób, aby ofiara wycofała się z grupy w akceptowalny przez grupę sposób. Siła i urok uwodziciela nad ofiarą są przerażające, są oni świetnymi oszustami.

3. „Zakotwiczenie się”

Sprawca musi zapewnić sobie stały dostęp do ofiary, a jej grupa lub środowisko postrzega go jako „nieszkodliwego”. W ten sposób sprawca ogranicza zdolność ofiary do ucieczki przed nim. Nikt nie będzie mógł uwierzyć, że „taki miły facet mógłby coś takiego zrobić”. Większość sprawców posiada również władzę - polityczną, pieniężną lub „absolutną” - w przypadku męża lub rodzica. Niektórzy uwodziciele cieszą się także statusem celebryty, np. w mediach lub sporcie.

Uwodziciel zidentyfikuje i zaangażuje ofiarę i będzie pracował, aby zdobyć jej zaufanie, przełamać mechanizmy obronne i manipulować ofiarą, aż osiągnie to, czego szuka. Początkowe zorientowanie na potrzeby ofiary, jej werbalne uwodzenie (pochlebstwa, głaskanie ego), izolacja fizyczna, urok, dawanie prezentów to cechy charakterystyczne uwodzenia.

Poszczególne kroki uwodziciela są następujące:

- celują w/profilują ofiarę,
- identyfikują potrzeby swoich ofiar i je wypełniają - lub udają / wydają się to robić
- używają słów, obietnic i czynów, aby zdobyć pełne i niekwestionowane zaufanie ofiary
- „odczuła” ofiarę, aby jej normalne mechanizmy obronne zawiodły

- izoluje ją od innych, aby miał wyłączne prawa do jej uwagi,
- zdobywa ofiarę poprzez seksualizację związku. Często jest to gra końcowa dla dorosłych uwodzicieli, którzy następnie znikają
- grozi i zastrasza ją, by uległa jego żądaniom bez zadawania mu pytań, utrzymuje kontrolę nad sytuacją i/lub zachowaniem ofiary, aby zmusić ją do zwątpienia we własne instynkty,
- wini ją za wszelkie nadużycia, jakich dopuszcza się wobec niej, siebie lub innych,
- traktuje ją jak przedmiot, który nie ma własnych uczuć, pragnień, myśli,
- sprawia, by poczuła, że wyświadcza jej przysługę, będąc z nią,
- wzmacnia swoją pozycję jako „szefa”, często poprzez niewłaściwe, nielegalne lub moralnie niejednoznaczne działania (np. udostępnia nagie zdjęcia lub filmy wideo).

Opisywane sytuacje mogą się zdarzyć także w małżeństwie.

Niejednokrotnie celem uwodziciela jest finansowe oszukanie ofiary. Zmanipulowana ofiara, nawet jeśli jej relacja z uwodzicielem jest wyłącznie internetowa, wysyła pieniądze oszustowi, aby np. pomóc mu w podróży do kraju, w którym mieszka ofiara, pokryć koszty leczenia dziecka uwodziciela, koszty realizacji przedsięwzięć biznesowych, wymagane „opłaty rządowe” itp. Po otrzymaniu pieniędzy oszust prosi o dodatkowe środki finansowe na „inne, nieprzewidziane wcześniej wydatki”, jak np. konieczność zapłaty podatku w innym kraju, naprawy samochodu niezbędnego do wykonywania pracy zarobkowej itp. Cyberprzestępca jest bardzo sprytny, ponieważ z reguły pytał wcześniej o to, kiedy ofiara otrzymuje wynagrodzenie/emeryturę, kiedy upływają terminy płatności jej rachunków, jak wysokie ma oszczędności, czy może je w sytuacji kryzysowej wypłacić z banku itp.

O okrucieństwie tego rodzaju przestępstw świadczy sposób, w jaki ofiara jest manipulowana (ang. *social engineering*). W związku, w którym ludzie mieszkają ze sobą, ostatnią osobą, z którą zwykle rozmawiasz wieczorem, jest Twój partner. Pierwszą osobą, z którą rozmawiasz rano, jest Twój partner. W przypadku

oszustw polegających na nawiązywaniu relacji, uwodzeniu, cyberprzestępca dzwoni wieczorem do ofiary, aby powiedzieć jej: „Kocham Cię... Śpij dobrze!”. Następnie dzwoni lub wysyła wiadomości także z samego rana: „Myślałem o Tobie przez całą noc! Kocham Cię! Miłego dnia”. To są wiadomości wywołujące bardzo silne emocje.

Ofiara uwodziciela często odczuwa zmieszanie, wstyd, poczucie winy, wyrzuty sumienia i wstręt z powodu własnego udziału w tym procederze. Ofiara jest przygnębiona, niespokojna i boi się ujawnienia. Może również wystąpić przytłaczający strach przed utratą emocjonalnej więzi, która została ustanowiona ze sprawcą, dlatego często ofiary nie chcą ujawniać uwodziciela.

Ofiary często nie wiedzą, co jest gorsze – utrata pieniędzy, kiedy „bratnia dusza” okazała się oszustem czy utrata nadziei na udany związek.

8. Wymuszenie seksualne, szantaż za pomocą kamery internetowej

Wymuszenie seksualne (ang. *sextortion*, ang. *webcam blackmail*) to forma szantażu, w której ktoś grozi, że udostępni intymne zdjęcia ofiary, chyba że ofiara spełni jego żądania. Wymuszenie seksualne to szeroka kategoria wykorzystywania seksualnego, w którym nadużycie władzy jest środkiem przymusu lub w którym groźba ujawnienia obrazów (zdjęć, filmów) lub informacji o charakterze seksualnym jest środkiem przymusu.

Poprzez media społecznościowe i wiadomości tekstowe często przesyłane są materiały zawierające treści seksualne, co powoduje także ryzyko, że zostaną one udostępnione innym osobom. Przykładem tego rodzaju przestępstw jest wymuszenie na ofierze zachowania polegającego na zrobieniu sobie samej nagich zdjęć, które następnie ofiara przesyła sprawcy wymuszenia przez Internet lub za pomocą MMS-ów (zob. *sexting*). Następnie ofiara zmuszana jest do wykonywania czynności seksualnych z ze sprawcą wymuszenia, do pozowania lub uprawiania seksu przed kamerą, dzięki czemu produkowane są materiały pornograficzne (a tym twarda pornografia). Ta metoda szantażu jest również często stosowana

w stosunku do osób ze społeczności LGBT, które ukrywają swoją prawdziwą orientację seksualną.

Wymuszenia seksualne dokonane za pomocą kamer internetowych są problemem szczególnie dla osób, którzy używają kamer do flirtowania i uprawiania cyberseksu. Mechanizm popełniania tego przestępstwa może być następujący: cyberprzestępca udaje kogoś innego - np. atrakcyjną osobę – i inicjuje z ofiarą komunikację wideo o charakterze seksualnym. Często cyberprzestępca odtwarza ofierze sporządzone wcześniej nagranie innej, atrakcyjnej osoby, która rzekomo używa kamery internetowej. Sprawca zna to nagranie i odtwarza je w czasie komunikacji z ofiarą, udając, że on jest na tym nagraniu. Następnie wysyła do ofiary wiadomości, akurat w tych momentach nagrania, w których osoba przedstawiona na nagraniu wydaje się pisać na klawiaturze, co ma sprawić wrażenie, że to atrakcyjny sprawca właśnie komunikuje się z ofiarą. Następnie ofiara jest namawiana do rozebrania się przed kamerą internetową, a także do angażowania się w zachowania seksualne, takie jak np. masturbacja. Ofiara jest nagrywana przez cyberprzestępcę, który ujawnia swoje prawdziwe zamiary. Są nimi żądania pieniędzy lub innych usług (takich jak bardziej wyraźne zdjęcia ofiary będącej w trakcie zachowań seksualnych) i groźby upublicznienia filmu w serwisach wideo, takich jak YouTube, pracodawcy, członkom rodziny i znajomym ofiary, jeśli nie ta nie wykona jego poleceń. Zdarzają się też groźby oskarżenia ofiary o pedofilię. Przestępstwo to jest czasem nazywane szantażem (za pomocą) kamery internetowej.

W ostatnim czasie odnotowano znaczny wzrost szantażu przed kamerami internetowymi, który dotyka zarówno młodych, jak i starszych, mężczyzn i kobiety. Szantaż za pomocą kamery internetowej jest również powiązany z trollowaniem kamery internetowej (ang. *webcam trolling, misuse of web cameras to attack other Internet service users*).

9. Handel ludźmi dla celów cyberseksu

Handel ludźmi dla celów cyberseksu (ang. *cybersex trafficking*) lub wykorzystywanie seksualne transmitowane na żywo to cyberprzestępczość obejmująca handel ludźmi w celach seksualnych i transmisje na żywo przymusowych aktów seksualnych lub gwałtu za pomocą kamery internetowej.

Handel ludźmi dla celów cyberseksu różni się od innych przestępstw seksualnych. Ofiary są przewożone przez handlarzy do kryjówek, czyli miejsc wyposażonych w kamery internetowe i urządzenia podłączone do Internetu z oprogramowaniem do transmisji na żywo. Ofiary mogą być wykorzystywane w dowolnym miejscu, w którym znajduje się komputer, tablet lub telefon z połączeniem internetowym. Lokalizacje te mogą znajdować się w domach, hotelach, biurach, kawiarniach internetowych i firmach, co sprawia, że ich odnalezienie przez organy ścigania jest niezwykle trudne lub wręcz niemożliwe.

Jak wskazano, ta forma cyberprzestępczości obejmuje także przenoszenie lub przesyłanie strumieniowe obrazów ciał ofiar napaści seksualnych w czasie rzeczywistym za pośrednictwem komputera z kamerą internetową do innych komputerów podłączonych do Internetu. Występuje więc częściowo w świecie fizycznym, rzeczywistym - ponieważ napaść na tle seksualnym jest realna – a częściowo w cyberprzestrzeni.

Ofiary są zmuszane do wykonywania czynności seksualnych na sobie lub na innych osobach, które są niewolnikami seksualnymi lub do pomagania napastnikom w nagrywaniu filmów na żywo. Ofiary czasem są gwałcone, a sceny gwałtu nagrywane i transmitowane na żywo do odbiorców. Zdarza się, że ofiarom nakazuje się obserwowanie na żywo, na ekranach komputerów osób płacących - „kupujących film” - za transmisję i wykonywanie poleceń „kupujących”.

Przestępstwo to może stanowić skomercjalizowaną, cybernetyczną formę przymusowej prostytucji. Kobiety, dzieci i osoby żyjące w ubóstwie są szczególnie narażone na wymuszony seks w Internecie. Osoby zmarginalizowane z powodu ubóstwa, konfliktów, wykluczenia społecznego, dyskryminacji lub innych niekorzystnych warunków społecznych są bardziej narażone. Ofiary mogą być

porywane, zastraszane, oszukiwane, odurzane. Doświadczają traury fizycznej i psychicznej.

Obrazy powstałe podczas opisywanego przestępstwa to rodzaj pornografii gwałtu lub pornografii dziecięcej, która jest transmitowana w czasie rzeczywistym i może być nagrywana.

V. Jak się bronić przed cyberprzemocą?

Pamiętaj, że to nie Twoja wina, że ktoś Cię prześladowuje!

1. Obrona przed „żartownisiami”, trollami i hejterami

- Zignoruj ich wiadomości. Nie reaguj ani nie odpowiadaj w Internecie na negatywne komentarze. Jeśli ktoś ci grozi, zgłoś to rodzicowi, nauczycielowi, innej zaufanej osobie, Policji! Zgłoś ten fakt platformie internetowej, na której groźby miały miejsce i zrób zrzuty ekranu. Nie kasuj komentarzy czy wpisów, będą one stanowić dowód w sprawie.
- Blokuj hejterów. Jeśli ktoś publikuje negatywne lub nienawistne komentarze pod Twoimi postami lub na Twoim profilu w mediach społecznościowych albo dokucza Ci w sieci, zablokuj go.
- Bądź miły, nawet dla hejterów. Pokażesz, że kontrolujesz swoje emocje i nie pozwalasz, by negatywne uczucia Cię przygnębiły.
- Szukaj wsparcia u przyjaciół. Obecność przyjaciela w pobliżu nie tylko zmniejsza prawdopodobieństwo wystąpienia incydentu, ale także oznacza, że otrzymasz pozytywne wsparcie.
- Przypomnij sobie, że komentarze hejtera są ich odzwierciedleniem i tak naprawdę nie dotyczą Ciebie. Ludzie, którzy dobrze się czują, nie muszą poniżać innych. Krytyka może być oznaką bólu, co oczywiście nie jest ich usprawiedliwieniem. Pamiętaj, że negatywne komentarze mogą nie mieć z Tobą nic wspólnego.
- Bądź sobą. Idź naprzód, dąż do swoich zainteresowań i bądź tym, kim jesteś.

2. Obrona przed cyberstalkingiem

- Zachowaj ostrożność, zezwalając innym osobom na fizyczny dostęp (np. pożyczając na chwilę) do komputera i innych urządzeń z dostępem do Internetu, takich jak smartfony. Cyberstalkerzy mogą używać oprogramowania i urządzeń sprzętowych, czasami podłączonych do komputera bez Twojej wiedzy, do monitorowania swoich ofiar.
- Pamiętaj, aby zawsze wylogowywać się z programów komputerowych, odchodząc od komputera i używać wygaszacza ekranu z hasłem. To samo dotyczy haseł w telefonach komórkowych. Pomóż swojej rodzinie i dzieciom rozwinąć te same dobre nawyki.
- Upewnij się, że ćwiczysz dobre zarządzanie hasłami i bezpieczeństwo konta online. Twórz złożone hasła i nigdy nie udostępniaj ich innym. I pamiętaj, aby często zmieniać hasła. Menedżer haseł może pomóc w tym zadaniu.
- Usuń lub ustaw jako prywatne kalendarze online lub plany podróży, nawet w sieci społecznościowej, gdzie wymieniasz wydarzenia, w których planujesz wziąć udział. Dzięki tym informacjom cyberprzestępca będzie wiedział, gdzie i kiedy planujesz być.
- W sieciach społecznościowych często wyświetlanych jest wiele danych osobowych, takich jak imię i nazwisko, data urodzenia, miejsce pracy i miejsce zamieszkania. Użyj ustawień prywatności na wszystkich swoich kontach online, aby ograniczyć udostępnianie informacji online osobom spoza kręgu zaufanych osób. Możesz użyć tych ustawień, aby zrezygnować z wyświetlania Twojego profilu, gdy ktoś szuka Twojego imienia i nazwiska. Możesz też zablokować innym osobom możliwość oglądania Twoich postów i zdjęć.
- Jeśli publikujesz zdjęcia online za pośrednictwem sieci społecznościowych lub innych narzędzi internetowych, pamiętaj o wyłączeniu metadanych usług lokalizacyjnych na zdjęciu. Metadane ujawniają wiele informacji o zdjęciu - gdzie i kiedy zostało ono zrobione, za pomocą jakiego urządzenia oraz

inne prywatne informacje. Najczęściej metadane pochodzą ze zdjęć wykonanych telefonem komórkowym. Możesz to wyłączyć, zwykle jest to funkcja zwana geotagowaniem, poszukaj jej w ustawieniach telefonu.

- Użyj oprogramowania zabezpieczającego, aby zapobiec instalacji oprogramowania szpiegującego na komputerze/smartfonie w wyniku ataku phishingowego lub zainfekowanej strony internetowej. Oprogramowanie zabezpieczające może umożliwić wykrycie oprogramowania szpiegującego na urządzeniu i zmniejszyć szanse na bycie prześladowanym w sieci.
- Jeśli zrywasz z kimś, z kim byłaś/byłeś w związku, pamiętaj, aby zmienić wszystkie swoje hasła internetowe. Nawet jeśli uważasz, że Twój były partner/Twoja była partnerka może ich nie znać, jest to dobra praktyka i dodatkowa warstwa ochrony.
- Dowiedz się więcej o cyberstalkingu. Warto wiedzieć, w jaki sposób cyberprzestępcy mogą Cię atakować.
- Bądź świadoma/świadomy swojej obecności w Internecie. Ile informacji o Tobie można znaleźć w Internecie? Czy kiedykolwiek wygooglowałaś/wygooglowałeś siebie? Jeśli nie, powinnaś/powinieneś, tylko po to, abyś wiedziała/wiedział, jakie dane osobowe są dostępne w Internecie na Twój temat. Wypróbuj różne kombinacje. Zacznij od swojego pełnego imienia i nazwiska. Następnie spróbuj podać swoje imię i nazwisko oraz numer telefonu, swoje imię i nazwisko oraz adres domowy, a także swoje imię i nazwisko oraz datę urodzenia. Możesz również skorzystać z wyszukiwarki grafiki Google z tymi samymi informacjami, aby sprawdzić, jakie witryny mogą zawierać informacje o Tobie.
- Nie wstydź się też szukać siebie w sieciach społecznościowych. Możesz również wyszukać członków swojej rodziny, aby zobaczyć, jakie informacje o Tobie są dostępne w ich profilach.
- Jeśli okaże się, że Twoje wrażliwe dane osobowe są łatwo dostępne, istnieje kilka sposobów na usunięcie ich z Internetu.

- W wielu przypadkach, jeśli witryna zawiera takie informacje, jak adres, numer telefonu, data urodzenia lub zdjęcie, będziesz musiał skontaktować się z witryną i poprosić o usunięcie danych.
- Jeśli są to poufne dane osobowe, takie jak numer PESEL, konta bankowego lub karty kredytowej, możesz skontaktować się z Google, a firma ta je usunie. Zob. informacje o prawie do bycia zapomnianym na końcu poradnika.
- Jeśli napotkasz kogoś, kto angażuje się w zachowania będące cyberstalkingiem i wydaje się to poważne lub zaczynasz otrzymywać groźby, zgłoś to Policji. Należy pamiętać, że wiele wydziałów Policji ma jednostki zajmujące się cyberprzestępczością, a cyberprzestępczość jest przestępstwem.
- Jeśli jesteś prześladowana/prześladowany w sieci, pamiętaj, aby zachować kopię każdej wiadomości lub obrazu online, który może służyć jako dowód. Aby zapisać zrzuty ekranu, użyj „ekranu drukowania” lub innych funkcji klawiatury.
- Jeśli podejrzewasz, że ktoś używa oprogramowania szpiegującego do śledzenia Twoich codziennych czynności i uważasz, że możesz być w niebezpieczeństwie, korzystaj tylko z publicznych komputerów lub telefonów, aby szukać pomocy. W przeciwnym razie cyberprzestępca będzie wiedział o Twoich próbach uzyskania pomocy, co może narazić Cię na jeszcze większe niebezpieczeństwo.

3. Obrona przed uwodzeniem przez Internet

- Nie ufaj zbyt wcześnie ani nie udostępniaj zbyt wiele informacji komuś, kogo dopiero poznałeś/poznałaś.
- Nie daj się nabrać na fałszywe pochlebstwa lub werbalne uwodzenie. Nawet jeśli czujesz, że znalazłaś/znalazłeś idealną „drugą połówkę”, prawda jest taka, że nikt nie pasuje do Ciebie w 100%.

- Zachowaj ostrożność w stosunku do kogoś, kogo dopiero co poznałeś/poznałaś, kto mówi Ci zbyt wiele komplementów, poświęca Ci zbyt wiele uwagi, wymaga zbyt wiele czasu, udostępnia zbyt wiele informacji lub próbuje wymóc na Tobie, że zachowasz jego tajemnice.
- Nie angażuj się w randkowe gry online. Uwodziciele często odwiedzają portale randkowe, ponieważ wiedzą, że surfują po nich samotni ludzie.
- Nie przekraczaj swoich granic. Naucz się mówić „nie” i nie obwiniaj się o to, że nie zgadzasz się na przekraczanie swoich granic.
- Nigdy, przenigdy nie rób sobie nagich zdjęć! Nigdy nie wiadomo, jak to się skończy. W momencie zapisania zdjęcia w telefonie może ono również zostać zapisane w „chmurze”. Istnieje niebezpieczeństwo zhakowania takich zdjęć. Drugą najgłupszą rzeczą, jaką możesz zrobić, jest wysłanie swoich nagich zdjęć przez Internet innej osobie.
- Nie pozwól sobie na izolację od innych wbrew własnemu rozsądkowi.
- Nie obwiniaj siebie za zachowanie drugiej osoby.
- Nie pozostawaj w pomieszczeniu z inną osobą, jeśli sytuacja stanie się fizycznie, słownie lub emocjonalnie niezdrowa.
- Zachowaj czujność.
- Przypomnij sobie, że nie jesteś winien tego, co próbuje ci zrobić uwodziciel.
- Zablokuj osobę na telefonie komórkowym, jeśli czujesz się zagrożony.
- Jeśli sytuacja jest poważna, porozmawiaj z Policją. Prześladowanie w Internecie jest nielegalne. Możesz wnieść oskarżenie przeciwko takiej osobie.
- Pamiętaj - każde przestępstwo popełnione za pośrednictwem Internetu lub telefonu komórkowego zostawia cyfrowe ślady.

4. Obrona przed uwodzeniem dzieci (pedofilią online)

- Ustaw konta dzieci jako prywatne. W przypadku młodszych dzieci upewnij się, że ich konta w mediach społecznościowych nie są publicznie dostępne

i ustal zasady dotyczące rodzajów treści, które powinny udostępniać online. W przypadku starszych dzieci zasugeruj, aby ustawiły swoje konta w mediach społecznościowych jako prywatne lub zrewiduj ustawienia prywatności tak, aby mogły kontrolować, kto może oglądać ich zdjęcia i posty. Dostosowując swoje ustawienia prywatności mogą zachować kontrolę nad tym, kto widzi, co publikują w Internecie i kto może się z nimi bezpośrednio skontaktować.

- Usuń osoby, których dzieci tak naprawdę nie znają. Zachęcaj dziecko do usuwania tych osób z grona znajomych, których nie zna osobiście. Poproś dzieci, aby przejrzały wszystkie osoby, które ich obserwują lub są znajomymi w mediach społecznościowych i sprawdziły czy naprawdę ich znają. Jeśli nie, dobrym pomysłem jest ich usunięcie.
- Zgłoś i zablokuj. Poinformuj swoje dziecko, że może z Tobą porozmawiać w dowolnym momencie, jeśli otrzyma jakikolwiek niewłaściwy kontakt lub sprawi, że poczuje się nieswojo. Jeśli Twoje dziecko otrzyma jakąkolwiek niechcianą wiadomość od kogoś, kogo zna lub od nieznanego, zachęć je do zgłoszenia i zablokowania tej osoby w witrynie lub usłudze używanej do kontaktowania się z nim. Jeśli kontakt nie ustąpi, stanie się agresywny lub groźny, skontaktuj się z Policją.
- Usuń zaproszenia do znajomych otrzymane od nieznanym. Zachęcaj swoje dziecko do zaproszeń od osób, których nie znają. Dobrą wskazówką jest skłonienie ich do sprawdzenia, czy zaproszenia do grona znajomych od nowych osób mają wspólnych znajomych. Jeśli nie są co do kogoś pewni, zachęć ich do usunięcia zaproszenia.

VI. Cyberprzemoc w polskim Kodeksie karnym

Kodeks karny nie wyróżnia pojęć „cyberprzemoc”, „cyberprzestępstwo”, „przestępstwo z nienawiści” czy „mowa nienawiści”. Osoby doświadczające cyberprzestępstw, w tym hejtu i związanej z nimi przemocy w tzw. świecie realnym, mogą się powoływać na następujące artykuły Kodeksu karnego:

Art. 190. [Groźba karalna]

§ 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 190a. [Uporczywe nękanie. Kradzież tożsamości]

§ 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek, inne jej dane osobowe lub inne dane, za pomocą których jest ona publicznie identyfikowana, w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191. [Zmuszanie do określonego zachowania. Utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego]

§ 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 1a. Tej samej karze podlega, kto w celu określonym w § 1 stosuje przemoc innego rodzaju uporczywie lub w sposób istotnie utrudniający innej osobie korzystanie z zajmowanego lokalu mieszkalnego.

§ 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191a. [Naruszenie intymności seksualnej]

§ 1. Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemoc, groźby bezprawnej lub podstęp, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 193. [Zakłócenie miru domowego]

Kto wdziera się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 196. [Obraza uczuć religijnych]

Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 197. [Zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej]

§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego,

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia:

1) wspólnie z inną osobą,

2) wobec małoletniego poniżej lat 15,

3) wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1-3 działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5.

Art. 198. [Seksualne wykorzystanie niepoczytalności lub bezradności]

Kto, wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 199. [Seksualne wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia]

§ 1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony na szkodę małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto obcuje płciowo z małoletnim lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej albo doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, nadużywając zaufania lub udzielając w zamian korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy.

Art. 200. [Seksualne wykorzystanie małoletniego]

§ 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania,

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. (uchylony).

§ 3. Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

§ 5. Karze określonej w § 3 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15.

Art. 200a. [Elektroniczna korupcja seksualna małoletniego]

§ 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą

wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 202. [Publiczne prezentowanie treści pornograficznych]

§ 1. Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. (uchylony).

§ 3. Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utwala lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 4. Kto utwala treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4a. Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 4b. Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4c. Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

§ 5. Sąd może orzec przepadek narzędzi lub innych przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstw określonych w § 1-4b, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 203. [Zmuszenie do uprawiania prostytucji]

Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 204. [Stręczycielstwo, sutenerstwo i kuplerstwo]

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3. Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 207. [Znęcanie się]

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1-2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 212. [Zniesławienie]

§ 1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Za środki masowego komunikowania się uznaje się Internet.

Ściganie tego przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego, co oznacza, że osoba poszkodowana musi sama podjąć decyzję o żądaniu ścigania sprawcy.

Art. 216. [Zniewaga]

§ 1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 5. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Ściganie tego przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego - osoba poszkodowana musi sama podjąć decyzję o żądaniu ścigania sprawcy.

Art. 234. [Fałszywe oskarżenie]

Kto, przed organem powołanym do ścigania lub orzekania w sprawach o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne, fałszywie oskarża inną osobę o popełnienie tych czynów zabronionych lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 235. [Tworzenie fałszywych dowodów dla podjęcia ścigania o przestępstwo]

Kto, przez tworzenie fałszywych dowodów lub inne podstępne zabiegi, kieruje przeciwko określonej osobie ściganie o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne albo w toku postępowania zabiegi takie przedsięwzię, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 238. [Fałszywe zawiadomienie o przestępstwie]

Kto zawiadamia o przestępstwie, lub o przestępstwie skarbowym organ powołany do ścigania wiedząc, że przestępstwa nie popełniono, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 245. [Przemoc wobec stron postępowania]

Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu wywarcia wpływu na świadka, biegłego, tłumacza, oskarżyciela albo oskarżonego lub w związku z tym narusza jego nietykalność cielesną, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 256. [Propagowanie faszyzmu lub innego ustroju totalitarnego]

§ 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego określonego w § 2, jeżeli dopuścił się tego czynu w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej lub naukowej.

§ 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd orzeka przepadek przedmiotów, o których mowa w § 2, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 257. [Napaść z powodu ksenofobii, rasizmu lub nietolerancji religijnej]

Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególną osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej

bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby,
podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 267. [Haking, bezprawne uzyskanie informacji]

§ 1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przelamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem.

§ 4. Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1-3 ujawnia innej osobie.

§ 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 1-4 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 286. [Oszustwo]

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli czyn określony w § 1-3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 287. [Oszustwo komputerowe]

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub wyrządzenia innej osobie szkody, bez upoważnienia, wpływa na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych lub zmienia, usuwa albo wprowadza nowy zapis danych informatycznych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Jeżeli oszustwo popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

VII. Ochrona przed cyberprzemocą w polskim Kodeksie cywilnym

W sprawach nieobjętych Kodeksem karnym – np. w przypadku znieważania osób ze względu na ich orientację seksualną czy tożsamość płciową (zob. art. 256 Kodeksu karnego) – powołać się można na przepisy Kodeksu cywilnego.

W procesie cywilnym nie przewidziano sankcji karnych, natomiast możliwe jest żądanie od sprawcy czynu odpowiedniego zadośćuczynienia.

W kodeksie cywilnym znajduje się pojęcie dóbr osobistych. Odnosi się do nich art. 23 i art. 24.

Do dóbr osobistych Kodeks cywilny zalicza: zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nazwisko, lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską.

W przypadku naruszenia przynajmniej jednego z tych dóbr – o ile działanie miało charakter bezprawny (czyli, np. nie możemy powoływać się na nietykalność mieszkania jeżeli przyjdą do nas policjanci z nakazem przeszukania) – możemy zażądać podjęcia działań na rzecz usunięcia skutków działań. W zależności od tego, które dobro zostało naruszone, może to wyglądać inaczej.

Naprawić szkodę można przez opublikowanie oświadczenia w odpowiedniej treści i formie, lub też zadośćuczynienia finansowego, naprawienia wyrządzonej szkody majątkowej bądź zapłaty określonej kwoty na rzecz wskazanej przez pokrzywdzonego organizacji charytatywnej.

Art. 23. [Dobra osobiste człowieka]

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 24. [Ochrona dóbr osobistych]

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

VIII. Prawo do bycia zapomnianym

Wyrażone zostało w art. 17 RODO (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. W sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)

Polega na tym, że osoba, której dane dotyczą, ma prawo:

- żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych;
- żądania, aby administrator danych poinformował innych administratorów danych, którym upublicznił dane osobowe, że osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszystkie łącza do tych danych lub ich kopie.

Wskutek zgłoszenia żądania usunięcia danych osobowych, administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe. Administrator musi przy tym przedsięwziąć odpowiednie techniczne i organizacyjne środki pozwalające na całkowite usunięcie danych osoby, która korzysta z prawa do bycia zapomnianym.

Aby uznać, że czyjeś dane osobowe zostały całkowicie usunięte, należy je usunąć ze wszystkich miejsc, gdzie dane te się pojawiły, czyli z m.in.:

- serwera,
- poczty,
- plików Word i Excel,
- dysków zewnętrznych i przenośnych,
- papierowych kopii.

Dotyczy to wszystkich kopii, linków, odniesień.

Dla wykonania przez administratora obowiązków, polegających na spełnieniu ww. żądań konieczna jest wiedza komu, w czasie trwania współpracy, przekazano przetwarzanie danych osoby, która wnosi o prawo do bycia zapomnianym. Świadomość ta jest konieczna, ponieważ administrator musi przekazać tym podmiotom wiadomość, aby także usunęli dane osoby zgłaszającej owo żądanie.

Obowiązek usuwania danych na żądanie osoby, której dane dotyczą, powstaje, kiedy zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- osobą, której dane dotyczą, wycofała zgodę na przetwarzanie danych osobowych i nie istnieje inna podstawa przetwarzania danych;
- osobą, której dane dotyczą, zgłosiła sprzeciw wobec przetwarzania swoich danych w związku ze swoją szczególną sytuacją albo wobec przetwarzania danych dla celów marketingowych;
- dane osobowe były przetwarzane „niezgodnie z prawem”;
- dane osobowe „muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator”;
- dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego bezpośrednio dziecku.

Jednakże podkreślić należy, że mimo zgłoszonego żądania, administrator nie zawsze ma obowiązek usunąć dane. Wśród przypadków ograniczających prawo do bycia zapomnianym na szczególną uwagę zasługują:

- korzystanie z prawa do wolności wypowiedzi i informacji (dotyczy to głównie działalności dziennikarskiej);
- istnienie przepisu prawa, który nakazuje przetwarzanie danych osobowych;
- sytuacja, w której przetwarzanie danych jest niezbędne do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.

IX. Ochrona przed cyberprzemocą w ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną

Powołany poniżej przepis dotyczy administratora strony internetowej (np. właściciela forum internetowego), na której zamieszczono obraźliwy wpis. Jeśli administrator nie moderuje wpisów użytkowników Internetu i nie ma świadomości,

że na jego stronie internetowej znajdują się hejterskie treści, po otrzymaniu urzędowego zawiadomienia (np. od Policji) lub uzyskania wiarygodnej wiadomości (np. od ofiary hejtu) o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych nie będzie odpowiadać za ten wpis.

Art. 14. [Wyłączenie odpowiedzialności usługodawców świadczących usługi hostingu]

1. Nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych.
2. Usługodawca, który otrzymał urzędowe zawiadomienie o bezprawnym charakterze przechowywanych danych dostarczonych przez usługobiorcę i uniemożliwił dostęp do tych danych, nie ponosi odpowiedzialności względem tego usługobiorcy za szkodę powstałą w wyniku uniemożliwienia dostępu do tych danych.
3. Usługodawca, który uzyskał wiarygodną wiadomość o bezprawnym charakterze przechowywanych danych dostarczonych przez usługobiorcę i uniemożliwił dostęp do tych danych, nie odpowiada względem tego usługobiorcy za szkodę powstałą w wyniku uniemożliwienia dostępu do tych danych, jeżeli niezwłocznie zawiadomił usługobiorcę o zamiarze uniemożliwienia do nich dostępu.
4. Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się, jeżeli usługodawca przejął kontrolę nad usługobiorcą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów.